

Hã nh trã-nh tá» « cá»§ Ä'á°ng chá»%o vã i chá»¥c ngã n/kg trá»ÿ thã nh sãçm Ngá»•c Linh cã³ giãj hã

Ä'ã³ng gã³p cá»§a Huy C/Æ'á°ng - Nhãçm Thãçn
08/08/2017

Hành trình tẽ cç ẽng chÉ vài chãc ngàn/kg
trã thành sâm Ngíc Linh có giá hàng chãc trũu/kg

*Huy
C°Ýng - Nhâm Thân

1 kg sâm
bây giÿ có giá tẽ vài chãc ẽn vài tr m trũu nh°ng
ít ai biẽt mÙt thÝi, sâm trên núi Ngíc Linh nhiãu vô
kã, ng°Ýi dân vào rãng mùt ngày có thã mang vã c£
bao t£i. Hí dùng n£u n°Ùc gi£i khát hay bán vÙi giá
chÉ vài chãc nghìn. Có lúc, 1 kg sâm Õi 1 bao muÑi, 1
kg giõ hay 1 chiẽc qu§n ùi...
1 kg
chÉ vài chãc nghìn Óng

Núi Ngíc
Linh cao 2.592m so vÙi mñc n°Ùc biãN, °ãc xem là Énh
núi cao nhẽt cça miãN Nam. Trên dãy núi này, sâm Ngíc
Linh là d°ãc liçu quý giá, phân bñ chç yçu ß 3 huyçN
Nam Trà My (tÉnh Qu£ng Nam), ẽk Gleu và Tu Mj Rông (tÉnh
Kon Tum). ðây, ng°Ýi sinh sñng chç yçu là dân tÙc
Xê ñng và Ca Dong.

°Ýng
lên lãnh Æa sâm Ngíc Linh vô cùng khó kh n. Trong cuÙc
hành trình, chúng tôi g-p anh HÓ V n Xuân (ngã xã Trà
Linh, huyçN Nam Trà My). Anh Xuân chia s»:Ä Ng°Ýi
dân ß ãy không gíi sâm là sâm mà gíi là cç ẽng,
cç gi£u .

Cây
sâm có trái ã mĩng.

Anh kã,
cách ãy vài chãc n m, mùt nhóm ng°Ýi dân vào rãng
và bẽ lçc. Lúc ói l£, tay chân rçu rã, nhóm này nhìn
th¥y mùt b§y chim bay xuñng khu ẽt có nhiãu loji cây
có hõt ã mĩng n°Ùc. Hí ngh):Ä Chim
n °ãc thì ng°Ýi cing n °ãc ,Ä nên
há dùng thí. ChÉ trong chñc lát, míi ng°Ýi bxnng khĩe
lçi. Loji cây này rẽt ẽng, ch³ng khác gì thuñc ùc
nên ng°Ýi dân gíi là cç ẽng. Khi trã vã, ng°Ýi
dân rÉ tai nhau vã công dãng ẽc biçt cça cç ẽng.

Óng
thÝi, ng°Ýi dân Xê ñng và Ca Dong v«n th°Ýng có tác,
các gia ình, sau khi kiẽm °ãc cây thuñc quý thì ph£i
mang gi£u trong nhà, sụn sàng cçu ng°Ýi, chĩa bçnh,
nh°ng không °ãc truyãN lçi bài thuñc cho ng°Ýi ngoài
dòng tÙc. Sâm °ãc ng°Ýi dân xem là mùt ph°ing thuñc
bí truyãN nên v«n th°Ýng gíi là cây gi£u.

Vã sau,
ng°Ýi dân ß vùng núi Ngíc Linh phát hiçN cç ẽng có
rẽt nhiãu công dãng khác. Ch³ng hçn, Ñi vÙi các
vçt th°ing nh¹ và vĩa, chÉ c§n nhai lá ho-c cç ẽp
vào, chÉ trong vòng chẽng mùt tu§n, thÉt da liãN lçi,
ch³ng còn au ùn.

Theo anh

Xuân, tr°Úc ây, sâm ß vùng núi Ngúc Linh nhiÁu vô kÃ. Ng°Ýi dân ß Qu£ng Nam và Kon Tum trên ngín núi này v«n th°Ýng b°t g-p. Có nị chúng míc hàng lojt, hjt ĩ kh̄p c£ mÙt khu. Chúng t-p trung chç y¿u trên lá mác, khe suNi. Ngày ¥y, khi mÙi bi¿t ¿n công dâng cça cç ãng, ng°Ýi dân v«n th°Ýng vào rêng, hái vÁ n¥u n°Úc uNng gi£i khát.Á Có hôm, chÉ i mÙt buÕi là có thÃ tìm °ác c£ bao t£i , anh Xuân nói. Ng°Ýi dân trên ngín núi này cé ngh) cç ãng cing nh° các loji cây khác, ch³ng ai ngÝ mÙt ngày, nó có giá tr£ nh° bây giÝ.

Ông HÓ

V n La ß huyÇn Nam Trà My kÃ, tr°Úc ây, cç ãng r£t nhiÁu. Mxi khi vào rêng, có thÃ nhÕ °ác mÙt gùi lÙn. Sau ó, ng°Ýi dân mang x°t lát, phji khô ã Õi muNi, Õi cá, áo qu§n... Vã ông sinh °ác n m ng°Ýi con thì bÇnh t-t qua Ýi. NhiÁu ng°Ýi khuyên ông nên i thêm b°Úc nĩa . NhiÁu khi, ông cing có ý ngh) tìm mÙt ng°Ýi phả nĩ vÁ chung ch n gNi, nh°ng lji ng«m ¿n các con nên ành thôi. Á nuôi n m éa con, hàng ngày, ông vào rêng ki¿m cç ãng vÁ bán.

Tr°Úc

n m 2000, 1 kg cç ãng chÉ có giá kho£ng vài chục nghìn Óng. Ngày ó, ông th¥y méc giá ¥y là có giá tr£ ĩm rÓi, bßi, có thÃ lo liÇu cho các con. NhiÁu lúc, ông ki¿m °ác mÙt sN cç n-ng ¿n g§n 1 kg.Á N¿u bây giÝ mà tìm °ác mÙt cç nh° th¿ thì c£ nhà ch³ng c§n ph£i lao ùng hay vào rêng nĩa, bán °ác có khi chÉ c§n ß nhà h°ßng thả thôi , ông La nói.

Già làng

HÓ V n SuNt ß làng ĩk Ngo, xã Trà Linh kÃ, ngày tr°Úc, sâm ß trên th£m lá mác và ven suNi nhiÁu vô kÃ. Có nhĩng lúc, ông vào rêng ào °ác nhĩng cç sâm r£t to. Lúc ¥y, Ông bào ß ây ch°a bi¿t h¿t giá tr£ cça sâm Ngúc Linh nên không dùng h¿t thì x°t lát rÓi phji khô ã dùng d§n.Á Ng°Ýi dân ß ây không có thÝi. Lúc sâm có giá thì ã ch³ng còn Á khai thác nĩa , ông tĩ ra hNi ti¿c.

Nghèo

v«n hoàn nghèo

NhiÁu

ng°Ýi dân xác nh-n, tr°Úc ây, sâm r» là có th-t. Kho£ng n m 2000, mÙt sN ng°Ýi Kinh tẽ d°Ui xuôi lên, hĩ mua cç ãng. Ng°Ýi dân vào rêng, ào c£ bao t£i vÁ mang Õi. Ngày ¥y, 1 kg sâm Õi 1 chi¿c nÓi, chi¿c ch£o ho-c 1 kg gjo, bi muNi hay chi¿c qu§n ùi... Ng°Ýi dân trên vùng núi này nghèo, cç ãng tẽ tr°Úc ¿n nay cing chÉ làm gi£i khát. Trong khi ó, vUi hí cç ãng Õi °ác chi¿c nÓi, chi¿c ch£o là ã giá tr£ ĩm rÓi. Hí c£m th¥y thĩa lòng vUi nhĩng thẽ có °ác.

Anh A Róc,

Phó chç t£ch UBND xã M ng Ri, huyÇn Tu Mj Rông, t£nh Kon

Tum nhÛ lị, ngày ỵ, sâm nhiẤu ỉn méc ng°Yi dân vào rềng mÙt buỒi là có thẤ gửi mÙt gửi mang vÁ. MÙt sNĩ ng°Yi trỂi ra °Yng Ấ bán nh°ng ch³ng ai mua.Ấ Sâm chẾ thữc sñ sNĩt và khỈi nguỒn kẤ tề khi A Tích và A Biềng tìm thỖy bấi sâm IỦn , anh A Róc nói.

Anh kẤ,
A Tích và A Biềng là ng°Yi dân tÙc Xê ng Ỉ huyCn M°Yng Hoong. MÙt IỈn ỉ rềng b«y thú, hai ng°Yi phát hiCn bấi sâm IỦn. Lúc ỵ, dù sâm còn r» nh°ng Ni vỦi ng°Yi dân tÙc Ỉ ây, chúng có thẤ Ồi nhiẤu thề tề d°Ui xuôi mang lên ã là rết giá trỂ. Do ó, anh em nhà A Tích giỖu biCt. Hàng ngày, hí vào bấi này hái sâm ra Ồi gịo, théc n và r°âu. Ng°Yi nhà A Tich ch³ng mỖy chNĩc l°Yi biCng, ch³ng vào rềng b«y thú chẾ ỉ hái sâm. Thay vào ó, hí say kh°Ùt tề sáng ỉn tNĩ. Chềng n m 2005, trong cịn say, mÙt ng°Yi bịn hỈ, A Biềng ỉt t IỦ vÁ bấi sâm. Thông tin này nhanh chóng lan rỪng, ng°Yi dân vào bÙi tung. Th°ing lái Ỉ d°Ui xuôi nghe tin cing li l°ất kéo lên hỈ mua.

Thỉ
nh°ng, th°ing lái tĩ dàn xỉp kỂch bỂn vỦi nhau. Hỉ hỈ mua sâm nh°ng th°Yng chề Ỉng, chề eo tìm mỈi cách Ấ ép giá xuNĩng thỖp nhỖt. Ông bào dân tÙc Xê ng và Ca Dong ngày ỵ cing ch³ng biCt hỉt giá trỂ cạ cạ ỉng nên t°Bng th-t. Hỉ vào bấi, hái mang vÁ bán vỦi giá khá r». ó là thỖi hoàng kim cạ sâm. Ng°Yi dân có °ãc tiẤn, cé nh¹ nhàng sNĩng qua ngày. Hỉ mua r°âu uNĩng, ch³ng ngh) gị ỉn viCt ỉt kiCm. TiẤn kiCm °ãc dẤ dàng, hí mỈ hỦi, hát hò, âm trầu...

Ông A Róc
thềa nh-n, lúc ỵ, không chẾ ng°Yi dân mà cán bÙ xã cing vào rềng hái sâm mang vÁ bán. Kho báu bỂ khai thác ỉtCt Ấ, ch³ng bỖy lâu cịn kiCt. NhiẤu ng°Yi dân nh°c lị chuyCn x°a ci không khỈi hNĩ ỉtC. Hỉ bỂo, Énh núi Ngíc Linh này, ng°Yi Xê ng, Ca Dong ngñ trỂ hàng th-p kỂ, cạ ỉng lỒn khuỖt trong rềng cing thSñ ỵ thỖi gian. Ch³ng nị nào trên ngín núi này ng°Yi dân ch°a ỉt chân ỉn. Nh°ng, hí không mỖy may nghi ngÝ, kho báu °ãc cỖt giỖu ỉng sau loài cây có hỉt màu Ỉ mỈng n°Ùc. Khi biCt giá trỂ cạ loài cây này cing là lúc nó ã kiCt.

Ng°Yi
dân Ỉ ây tềng ngỒi trên Nĩng vàng nh°ng ch³ng biCt. ỉn bầy giỖ, nhĩng ng°Yi tềng vào rềng, mang vÁ cỂ bao tỂi sâm, nghèo v«n hoàn nghèo. Hàng ngày, hí v«n phỂi vào rềng, kiCm cái n, cái m-c, cuÚc sNĩng v«n vỖt vỂ nh° x°a.

Khi
°ãc hỈ vÁ thỖi hoàng kim, kiCm °ãc nhiẤu sâm, không ít ng°Yi ỉtC nuNĩ: Nỉu biCt có mÙt ngày, sâm ỉt giá thì bầy giỖ ch³ng khỒ. Nh°ng, quá khế cing qua rỒi, phỂi sNĩng ỉtCp thòi... . Tề IYi chẾ d«n cạ ng°Yi dân, chúng tôi tìm ỉn M°Yng Hoong Ấ tìm A Tích và A Biềng nh°ng nhà óng giá. Hàng xóm cho biCt, hai ng°Yi này giỖ cing nghèo, phỂi vào rềng kiCm sNĩng, chềng m°Yi ngày, nía tháng mỦi vÁ mÙt IỈn...

